МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА

Екологія, неоекологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування

Матеріали V Міжнародної наукової конференції молодих вчених

Харків – 2017

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
V. N. KARAZIN KHARKOV NATIONAL UNIVERSITY

Екологія, неоекологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування

Матеріали V Міжнародної наукової конференції
молодих вчених
29 – 30 листопада 2017 р., м. Харків, Україна

Экология, неоэкология, охрана окружающей среды и сбалансированное природопользование

Материалы V Международной научной конференции
молодых ученых
29 – 30 ноября 2017 г., Харьков, Украина

Ecology, Neoekology, Environment Protection and Balanced Natural Management

Proceedings of the 5th International Scientific Conference
Young Scientists
November 29 – 30, 2017, Kharkiv , Ukraine

Під загальною редакцією доктора географічних наук
професора А. Н. Некос

Under the General Release of Dr. of Science (Geography)
Prof. A. N. Nekos

Харків – 2017

ББК 28.081
УДК 504
Е 40

Затверджено до розповсюдження у мережі Інтернет рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол №18 від 22.12.2017 р.)

Представлені матеріали, які висвітлюють сучасний екологічний стан навколишнього середовища та екологічні проблеми у різних регіонах України та інших країн, а також шляхи їх вирішення. У конференції брали участь більше 150 представників від 30 ВНЗ із 16 міст України, Білорусі, США. Матеріали підготовлені під науковим керівництвом викладачів вищих навчальних закладів України.

Представлены материалы, которые освещают современное экологическое состояние окружающей среды и экологические проблемы в разных регионах Украины и других стран, а также пути их решения. В конференции участвовали более 150 представителей от 30 ВУЗов из 16 городов Украины, Беларуси, США. Материалы подготовлены под научным руководством преподавателей высших учебных заведений Украины.

The publications feature the proceedings which address the modern ecological state of environment and ecological problems in different regions of Ukraine and other countries and also ways of their decision. More than 150 representatives from 30 higher educational institutions located in 16 Ukrainian, Belarusian, USA cities, took part in the conference. Publications are prepared under scientific guidance of teachers of higher educational establishments of Ukraine.

За загальною редакцією: д.г.н., проф. Некос А. Н.
Editor: A. N. Nekos, Dr. Geogr. Science, Prof.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

The publication was prepared in the framework of ERASMUS+ project "**Integrated Doctoral Program for Environmental Policy, Management and Technology – INTENSE**" financed by European Commission. Responsibility for the information and views set out in this publication lies entirely with the authors.

ISBN

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2017

УДК: 556.012 + 556.552

Рудика А. М., Докус А. О.
Одеський державний екологічний університет
Шакірзанова Ж.Р., проф., зав.каф.гідрології суші ОДЕКУ

ОСНОВНІ ВИМОГИ І ПОЛОЖЕННЯ ВРД ЄС В УПРАВЛІННІ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ БАСЕЙНУ ДНІПРА

У публікації наведені результати аналізу положень нормативних документів та гідрографічного районування басейну Дніпра.
Ключові слова: *Водна Рамкова Директива, басейн Дніпра.*

В публикации приведены результаты анализа положений нормативных документов и гидрографическое районирование бассейна Днепра.
Ключевые слова: *Водная Рамочная Директива, бассейн Днепра.*

The publication presents the results of the analysis of the provisions of normative documents and hydrographic zoning of the Dnipro basin.
Keywords: *Water Framework Directive, basin of the Dnieper.*

З метою імплементації Водної Рамкової Директиви Європейського Союзу 2000/60/ЄС (ВРД ЄС) від 23 жовтня 2000 року в різних регіонах України постає важливим питанням класифікація річок і гідрографічне районування території України за басейновим принципом, що дасть змогу покращити систему управління в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів країни, у тому числі й малих річок [1].

Мета дослідження. Ознайомлення з основними положеннями ВРД ЄС та аналіз гідрографічного районування басейну Дніпра.

Об'єктом дослідження є класифікація річок і гідрографічне районування басейну Дніпра.

Всебічне використання водних ресурсів, а також підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом та його державами-членами дає нові можливості та створює нові стандарти у різних сферах діяльності, у тому числі й у сфері охорони довкілля. При цьому більшість країн-членів ЄС впроваджує інтегрований підхід до управління водними ресурсами на басейновому принципі. Україна взяла на себе зобов'язання адаптувати своє законодавство та слідувати принципам, викладеним директивами, а саме управління водними ресурсами та питань якості води.

Одним з основних завдань раціонального управління, використання та охорони водних ресурсів нашої держави, враховуючи вимоги європейських стандартів та ВРД ЄС є дослідження річкової мережі та облік водних об'єктів, основані на типології річок [2].

В різні періоди гідрологічної науки гідрографічна класифікації річок здійснювалася як за довжинами річок, так і за площами їх водозборів.

У 30-ті роки минулого сторіччя В.М. Родевичем була запропонована класифікація за довжиною, яка складалася з 4-х категорій: найменші, малі, середні та великі річки. Така класифікація була покладена в основу першого Водного кадастру СРСР (1931 – 1941 рр.).

З другої половини 60-х років минулого сторіччя у державному стандарті (ГОСТ 19179-73. «Гидрология суши. Термины и определения») з'явилася класифікація річок за площею водозбору - малі, середні та великі. Пізніше ця класифікація увійшла до Водного кодексу України (1995) і Державного стандарту України ДСТУ 3517-97 «Гідрологія суші. Терміни та визначення основних понять» (1997), які чинні до сьогодні.

Подібна класифікація річок за площею водозбору та характеристика умов формування річкового стоку наведена в «Гидрологическом словаре» А.І.Чеботарьова (1978), яка ділить річки на великі (площа водозбору більше 50 тис.км^2), середні (площа від 2 тис. до 50 тис. км^2) та малі (не більше 2 тис. км^2).

В методиці гідрографічного районування території Російської Федерації (2007) дотримуються класифікації річок за площею водозбору А.І.Чеботарьова. Відома класифікація річок за площею А.В.Огієвського (1952), за якою малі річки мають площу водозбору менше 200-300 км^2, а положення вододільної лінії їх водозборів визначається на основі детальних зйомок, з проведенням нівелювання.

В нормативному документі СНіП 2.01.14-83 для лісостепової і степової зон середніми річками вважаються річки з площею водозбору $F > > 200$ км^2 , при цьому за річки-аналоги слід

приймати з басейнами з площею не менше 100 км^2 (1984). В «Ресурсах поверхностных вод» для розрахунку характеристик максимального стоку невивчених у гідрологічному відношенні річок розрахунки ведуться, як для дуже малих водозборів с площею менше 1-5 км^2, так і для великих водозборів площею 12000-15000 км^2 і навіть до 20000-25000 км^2.

Р.А. Нежиховський запропонував іншу схематизацію річкової мережі для підрахунку руслових запасів води. Для описання структури річкової мережі в його схемі використовують число створів, рівновіддалених від витоку річок. Всю руслову мережу поділяють на крупну, середню та мілку. До крупної річкової мережі зазвичай відносять ділянки річок, які обмежені гідрометричними створами, віддаленими на 100-150 км від витоку. Для невеликих басейнів з площею водозбору менше 15000 км^2 краще використовувати граничні створи, віддалені на 50 км, а для великих басейнів (F> 100000 км^2) – на 150 км.

За даними авторів Г.І.Швебса, М.І.Ігошина «Каталог річок і водойм України» існує інша класифікація річок за площею. За різними ознаками річки також розподіляються на великі (при довжині більше 1000 км і площі водозбору більше ніж 50 тис. км^2), середні (довжина більше 100 км, площа водозбору від 2 тис. км^2 до 50 тис. км^2) та малі (довжина 10-100 км, площа водозбору від 50 км^2 до 2 тис.км^2) зі струмками з площею менш 50 км^2.

Відповідно Водного кодексу України (1995) басейн Дніпра класифікується за площею водозбору, як велика річка - понад 50 тис. км^2 [2]. Ця класифікація суттєво відрізняється від типології річок за розмірами згідно Водної рамкової директиви ЄС, згідно якої басейн Дніпра характеризується, як дуже велика річка - понад 10 тис. км^2 [2]. Згідно вимог ВРД ЄС за класифікацією річки поділяють на: малі річки з площею водозбору від 10 до 100 км^2, середні – від 100 км^2 до 1000 км^2, великі – від 1000 км^2 до 10 тис.км^2, а дуже великі – понад 10 тис.км^2.

З метою реформування та покращення системи управління водними ресурсами держави та при урахуванні досвіду інших країн з впровадження положень ВРД ЄС та при створенні Плану управління річковим басейном в роботі [3] здійснене нове гідрографічне районування території України за басейновим та суббасейновим принципом.

Відповідно гідрографічному районуванню території України V район басейну Дніпра включає 4 суббасейни: Прип'яті, Десни, Середнього Дніпра та Нижнього Дніпра. Поділ суббасейнів в [3] виконаний за розмірами їх водозборів, географічним положенням, умовами формування стоку та гідрографічними характеристиками, а також економічної розвинутості територій.

Таким чином у роботі виконаний аналіз класифікації річок та гідрографічне районування басейну Дніпра згідно вимог Водної Рамкової Директиви Європейського Союзу 2000/60/ЄС при створенні плану управління для досягнення доброго статусу водних об’єктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Водна Рамкова Директива ЄС 2000/60/ЄС. Основні терміни та їх визначення. - Київ, 2006. - 240 с.
2. Гребінь В.В., Хільчевський В.К. Ретроспективний аналіз досліджень річкової мережі України та застосування типології річок водної рамкової директиви ЄС на сучасному етапі. Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. – 2016. – Т.2(41) – С. 32-47.
3. Методики гідрографічного та водогосподарського районування території України відповідно до вимог Водної Рамкової Директиви Європейського Союзу / В.В.Гребінь, В.Б.Мокін, В.А.Сташук, В.К.Хільчевський, М.В.Яцюк, О.В.Чунарьов, Є.М.Крижановський, В.С.Бабчук, О.Є.Ярошевич – К.:Інтерпрес ЛТД, 2013. – 55 с.